

Knjiga u muzeju - *KUM*

simpozij

Zagreb, Muzej Mimara

5. i 6. listopada 2011.

ZBORNİK SAŽETAKA

Muzejski
Museum
dokumentacijski
documentation
centar
Centre

Zagreb, 2011.

Organizator

Muzejski dokumentacijski centar

Ilica 44, 10000 Zagreb

tel: +385 (01) 48 47 897

faks: +385 (01) 48 47 913

info@mdc.hr

www.mdc.hr

Organizacijski odbor

mr. sc. Snježana Radovanlija Mileusnić

Želimir Laszlo

Tea Rihtar

Simpozij se održava povodom MDC-ove 30. izložbe izdavačke djelatnosti muzeja i galerija Hrvatske

Muzejski dokumentacijski centar se zahvaljuje Muzeju Mimara na potpori u organizaciji i svim sudionicima simpozija na sudjelovanju

Održavanje simpozija potpomoglo je
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Programski odbor

Voditeljica projekta:

mr. sc. Snježana Radovanlija Mileusnić,
viša knjižničarka (MDC)

Štefka Batinić, kustosica/viša knjižničarka
(Hrvatski školski muzej u Zagrebu)

Arsen Duplančić, viši knjižničar (Arheološki
muzej u Splitu)

Anđelka Galić, viša kustosica (Muzej za
umjetnost i obrt, Zagreb)

mr. sc. Vedrana Juričić, knjižničarska
savjetnica (Knjižnice HAZU)

dr. sc. Tinka Katić, knjižničarska savjetnica
(Hrvatski zavod za knjižničarstvo NSK)

dr. sc. Milan Pelc (Institut za povijest
umjetnosti u Zagrebu)

Marija Smolica, dipl. knjižničarka (Zavičajni
muzej grada Rovinja)

mr. sc. Maja Šojat-Bikić, informatičarka
savjetnica (Muzej grada Zagreba)

Željko Vegh, knjižničarski savjetnik (Knjižnica
grada Zagreba)

mr. sc Marina Vinaj, knjižničarska savjetnica
(Muzej Slavonije u Osijeku)

Višnja Zgaga, muzejska savjetnica
(ravnateljica MDC-a)

 Simpozij **Knjiga u muzeju**

SADRŽAJ

Program	9
Zbornik sažetaka	15
I. Knjiga kao kulturno dobro	
Slavko Harni / Kriteriji za utvrđivanje svojstva knjige kao kulturnoga dobra	15
Ranka Saračević-Würth / O postupku utvrđivanja svojstva kulturnog dobra za knjižničnu građu	17
Helena Stublić, Žarka Vujić / Muzealnost knjižne baštine i problemi njezina prezentiranja na izložbama	19
Andrea Horić / Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici	20
Tamara Ilić Olujić / Umjetnički oblikovana knjiga - dio umjetničke zbirke ili knjižničkog fonda?	22
Antonija Škrtić / Šašelove slike s Orijenta	23
II. Stručna obrada, zaštita i prezentacija knjižne građe kao muzejskog predmeta	
Arsen Duplančić / Kad sporedno postane glavno: neki primjeri iz knjižnice Arheološkog muzeja u Splitu	24

Vesna Vlašić Jurić / Razlika u pristupu i obradi grafike kao pojedinačnog lista i kao ilustracije u knjigama XVI. i XVII. stoljeća	26
Branka Manin / Dvije muzejske zbirke knjižne građe u Hrvatskom školskom muzeju	27
Dubravka Dujmović / Kada i kako otpisati baštinsku knjižničnu građu ...	28
Vladimir Magić / Izlaganje starih i vrijednih knjiga.....	30
Nikola Jakšić / Iluminirani rukopisni kodeksi u sakralnim zbirkama: problemi čuvanja i prezentacije (primjeri iz Raba, Zadra i Dubrovnika).....	31
Želimir Laszlo / Crtice o knjigama ...	33
Sanda Kočevlar / Otvoriti ili zatvoriti knjigu - pitanje je sad: primjer Gradskog muzeja Karlovac	34
III. Mjesto i uloga muzejskih zbirki knjiga u muzeju	
Snježana Radovanlija Mileusnić, Markita Franulić / Vrste knjižnih zbirki u hrvatskim muzejima	35
Marina Vinaj, Žarka Vujić / Muzealnost knjižnice Prandau-Normann u Muzeju Slavonije Osijek	37
Renata Bošnjaković / Knjižnica obitelji Pejačević u Našicama i njezina muzealizacija	39
Željka Lazar, Daniela Živković / Zbirka knjiga obitelji Bombelles.....	41
Branka Stergar / Knjiga i dokument u Zavičajnom muzeju Ozalj.....	42

Kristina Kalanj / Tehnička knjiga
u muzejskom kontekstu - oblici
prezentacije tehničke baštine
kroz knjižni fond Tehničkog muzeja
u Zagrebu 44

Jadranka Vinterhalter / Zenit,
Gorgona, Bit International
- prezentacija originalnih
i digitaliziranih časopisa 46

Koraljka Jurčec Kos / Knjiga
u muzeju - izložba "Ilustracija
u Hrvatskoj XIX. stoljeća" 48

Željka Zdelar / Autorski oslikana
knjiga - kustos kao *libraries*
curator 49

IV. Muzejske knjižnice kao ishodišta muzejskih zbirki knjižne građe

Danka Radić / Uloga i prezentacija
knjižne građe u Muzeju grada
Trogira na primjeru knjižnice Lubin.... 50

Indira Šamec Flaschar / Zbirka
umjetničkih knjiga i reprodukcija
– anatomija izgradnje zbirke unutar
fonda Knjižnice Strossmayerove
galerije starih majstora HAZU 52

Štefka Batinić / Zbirka školskih
izvješća Hrvatskog školskog
muzeja 54

Darija Čaleta / Prikaz zbirke
starih i raritetnih prirodoslovnih
knjiga Hrvatskoga prirodoslovnog
muzeja 55

Tamara Mataija / Knjiga u muzeju -
primjer iz Pomorskoga i
povijesnog muzeja Hrvatskog
primorja 56

Ivana Knežević / Muzejska uloga Zavičajne zbirke Essekiane u Muzeju Slavonije.....	58
Sani Sardelić / Memorijalna zbirka Petra Šegedina u osnutku: književnik u muzeju.....	60
Andrea Matoković / Ostavština Đure Nazora u Muzeju otoka Brača u Škripu	62
V. Digitalizacija i web prezentacija knjižne građe	
Daniela Živković, Marko Tot, Breza Šalamon-Cindori / Elektronička knjiga u muzeju	64
Zdenka Stupić / Primjer dobre suradnje Gradske knjižnice i Muzeja – digitalizacija <i>Gasophylaciuma</i> , tronarječnog rječnika Ivana Belostenca, tiskanoga u Zagrebu 1740.	66
Jasna Jakšić / <i>Digitizing ideas:</i> dostupnost knjiga umjetnika, umjetničkih časopisa i arhiva u digitalnom obliku	68
Vedrana Juričić, Kristijan Crnković / U potrazi za baštinom - polazna stanica Digitalna zbirka HAZU.....	70
Ismena Meić, Željko Vegh / Virtualna izložba “Zagrebačke tiskare 17. i 18. stoljeća”	72
Adresar	74

5. listopada 2011.	
9,00 - 16,15 Muzej Mimara	
17,00 – 19,00 Posjet Memorijalnoj zbirci Jozе Kļjakovića	
8,00 - 8,30	Registracija sudionika
8,30 - 9,00	Otvaranje skupa
I. Knjiga kao kulturno dobro	
Moderatorica: Snježana Radovanlija Mileusnić	
9,00 - 9,15	Slavko Harni <i>Kriteriji za utvrđivanje svojstva knjige kao kulturnoga dobra</i>
9,15 - 9,30	Ranka Saračević-Würth <i>O postupku utvrđivanja svojstva kulturnog dobra za knjižničnu građu</i>
9,30 - 9,45	Helena Stubić, Žarka Vujić <i>Muzealnost knjižne baštine i problemi njezina prezentiranja na izložbama</i>
9,45 - 10,00	Andrea Horić <i>Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici</i>
10,00 - 10,15	Tamara Ilić Olujić <i>Umjetnički oblikovana knjiga - dio umjetničke zbirke ili knjižničnog fonda?</i>
10,15 - 10,30	Antonija Škrčić <i>Šašeloze slike s Orijenta</i>
10,30 - 11,00	Pauza

II. Stručna obrada, zaštita i prezentacija knjižne građe kao muzejskog predmeta		
Moderatorica: Tinka Katić		
11,00 - 11,15	Arsen Duplančić	<i>Kad sporedno postane glavno: neki primjeri iz knjižnice Arheološkog muzeja u Splitu</i>
11,15 - 11,30	Vesna Vlašić Jurić	<i>Razlika u pristupu i obradi grafike kao pojedinačnog lista i kao ilustracije u knjigama XVI. i XVII. stoljeća</i>
11,30 - 11,45	Branka Manin	<i>Dvije muzejske zbirke knjižne građe u Hrvatskom školskom muzeju</i>
11,45 - 12,00	Dubravka Dujmović	<i>Kada i kako opisati baštinsku knjižničnu građu</i>
12,00 - 12,15	Vladimir Magić	<i>Izlaganje starih i vrijednih knjiga</i>
12,15 - 12,30	Nikola Jakšić	<i>Iluminirani rukopisni kodeksi u sakralnim zbirnama: problemi čuvanja i prezentacije (primjeri iz Raba, Zadra i Dubrovnika)</i>
12,30 - 12,45	Želimir Laszlo	<i>Crtice o knjigama</i>
12,45 - 13,00	Sanda Kočevar	<i>Otvoriti ili zatvoriti knjigu - pitanje je sad: primjer Gradskog muzeja Karlovac</i>
13,00 - 14,00	Pauza za ručak	
III. Mjesto i uloga muzejskih zbirki knjiga u muzeju		
Moderatorica: Štefka Batinčić		
14,00 - 14,15	Snježana Radovanlija Mileusić, Markita Franulić	<i>Vrste knjižnih zbirki u hrvatskim muzejima</i>

14,15 - 14,30	Marina Vinaj, Žarka Vujić	Muzealnost knjižnice Prandau-Normann u Muzeju Slavonije Osijek
14,30 - 14,45	Renata Bošnjaković	Knjižnica obitelji Pejačević u Našicama i njezina muzealizacija
14,45 - 15,00	Željka Lazar, Daniela Živković	Zbirka knjiga obitelji Bombelles
15,00 - 15,15	Pauza	
15,15 - 15,30	Branka Stergar	Knjiga i dokument u Zavičajnom muzeju Ozalj
15,30 - 15,45	Kristina Kalanj	Tehnička knjiga u muzejskom kontekstu - oblici prezentacije tehničke baštine kroz knjižni fond Tehničkog muzeja u Zagrebu
15,45 - 16,00	Jadranka Vinterhalter	Zenit, Gorgona, Bit International - prezentacija originalnih i digitaliziranih časopisa
16,00 - 16,15	Koraljka Jurčec Kos	Knjiga u muzeju - izložba "Ilustracija u Hrvatskoj XIX. stoljeća"
17,00 - 19,00	Organizirani posjet Memorijalnoj zbirci Joze Kljakovića	
	Željka Zdelar	Autorski oslikana knjiga - kustos kao libraries curator

6. listopada 2011. 9,00 - 13,00 Muzej Mimara 13,00 - Izlet u Križevce	
IV. Muzejske knjižnice kao ishodišta muzejskih zbirki knjižne građe? Moderatorica: Marina Vinaj	
9,00 - 9,15	Danka Radić <i>Uloga i prezentacija knjižne građe u Muzeju grada Trogira na primjeru knjižnice Lubin</i>
9,15 - 9,30	Indira Šamec Flaschar <i>Zbirka umjetničkih knjiga i reprodukcija – anatomija izgradnje zbirke unutar fonda Knjižnice Strossmayerove galerije starih majstora HAZU</i>
9,30 - 9,45	Štefka Batinić <i>Zbirka školskih izvješća Hrvatskogškolskog muzeja</i>
9,45 - 10,00	Darija Čaleta <i>Prikaz zbirke starih i rarednih prirodoslovnih knjiga Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja</i>
10,00 - 10,15	Tamara Matajija <i>Knjiga u muzeju - primjer iz Pomorskoga i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja</i>
10,15 - 10,30	Ivana Knežević <i>Muzejska uloga Zavičajne zbirke Essekiane u Muzeju Slavonije</i>
10,30 - 10,45	Sani Sardelić <i>Memorijalna zbirka Petra Šegedina u osnutku: književnik u muzeju</i>
10,45 - 11,00	Andrea Matoković <i>Ostavština Đure Nazora u Muzeju otoka Brača u Škripu</i>
11,00 - 11,30	Pauza

V. Digitalizacija i web prezentacija knjižne građe	
Moderatorica: Maja Šojat-Bikić	
11,30 - 11,45	Daniela Živković, Marko Tot, Breza Šalamon-Cindori <i>Elektronička knjiga u muzeju</i>
11,45 - 12,00	Zdenka Stupić <i>Primjer dobre suradnje Gradske knjižnice i Muzeja – digitalizacija Gasophylaciuma, tronariječnog rječnika Ivana Belostenca, tiskanoga u Zagrebu 1740.</i>
12,00 - 12,15	Jasna Jakšić <i>Digitizing ideas: dostupnost knjiga umjetnika, umjetničkih časopisa i arhiva u digitalnom obliku</i>
12,15 - 12,30	Vedrana Juričić, Kristijan Crnković <i>U potrazi za baštinom - polazna stanica Digitalna zbirka HAZU</i>
12,30 - 12,45	Ismena Meić, Željko Vegh <i>Virtualna izložba "Zagrebačke tiskare 17. i 18. stoljeća"</i>
12,45 - 13,00	Zatvaranje skupa
13,00	Izlet (Križevci) - posjet Gradskom muzeju Križevci i Knjižnici grkokatoličke biskupije (stručno vodstvo: Željko Vegh) i večera

**Slavko Harni, viši knjižničar
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u
Zagrebu**

Kriteriji za utvrđivanje svojstva knjige kao kulturnoga dobra

U radu se nastoje teorijski utemeljiti, a onda nacrtno izložiti kriteriji za utvrđivanje svojstva knjige kao kulturnoga dobra.

Najprije se želi, sa stajališta pripadnosti kulturi, zasnovati knjigu kao kulturnu vrijednost. Početni je oslonac antropološka definicija kulture C. Geertza, koji kulturu definira kao mrežu značenja i simbola kojom se čovjek sam “ogradio” i koja za njega funkcionira kao zadanost, kao norma. Razumijevanjem knjige kao simboličke društvene vrijednosti potom se pokušava artikulirati baštinski aspekt knjige kao vrijedne čuvanja u kulturnim ustanovama.

Baštinski aspekt kao obveza društva promatra se u dijalogu s novim historizmom koji ima ambivalentan odnos prema kulturnim procesima jer se čini se da osporava kontinuitet u kulturi, a istodobno ostavlja i velike ovlasti interpretaciji prošlih razdoblja, koja time gube obilježje obvezujuće zbilje. Tako se relativizira esencijalno vrijednosna dimenzija simbola i stvari, a time i knjiga. Oslonac se ipak nastoji naći u ozračju nove kulturne povijesti koja respektira kulturu kao nacionalnu “mrežu” i njezin memorijski aspekt u smislu valjane univerzalnosti nacionalnoga kao sociokulturnog procesa. U radu se upozorava i na prihvatljivost onoga što bi se moglo nazvati novom poviješću knjige koja obnavlja relaciju povijesti knjige prema autorstvu. U drugom

dijelu rada autor izlaže nacrt kriterija za utvrđivanje svojstva knjige kao kulturnog dobra u obliku komparativne analize s projektom *Word memory* i kriterijima nekih nacionalnih knjižnica (Australije, Nizozemske). Nacrt se izlaže i propituje u svjetlu prethodnih uvida.

Ranka Saračević-Würth,
glavna konzervatorica za pokretna
kulturna dobra
Uprava za zaštitu kulturne baštine
Ministarstva kulture RH, Zagreb

O postupku utvrđivanja svojstva **kulturnog dobra za knjižničnu** **građu**

U izlaganju je riječ o postupku utvrđivanja svojstva kulturnog dobra za knjižničnu građu, odnosno o upisu u Registar kulturnih dobara RH – Listu zaštićenih kulturnih dobara/Listu kulturnih dobara od nacionalnog značenja.

Postupak se odnosi na knjige i drugu tiskanu građu (novine, časopise, plakate, sitni tisak i sl.) koja se nalazi u knjižnicama, a utvrđuje se slijedom odredbi Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (1999.) te iz njega proizašloga Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske (2001., 2007.) i Zakona o knjižnicama (1997.) te iz njega donesenih propisa – Pravilnika o matičnoj djelatnosti (2001.) i Pravilnika o zaštiti knjižnične građe (2005.) čije su odredbe usklađene s odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Autorica opisuje postupak prijave za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra (tko je dužan prijaviti knjižnično dobro za koje se predmnijeva da je u kategoriji kulturnog dobra, kome se prijava upućuje, koju obveznu dokumentaciju treba sadržavati) te postupak donošenja rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra (izrada prijedloga za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, stručno vrednovanje građe koja je predmet prijedloga za utvrđivanje svojstva

kulturnog dobra, izrada prijedloga za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, donošenje rješenja i upis u Registar kulturnih dobara). Istaknuta je i obveza stalnog praćenja stanja kulturnog dobra. U izlaganju je spomenut i postupak pripreme i donošenja rješenja o preventivnoj zaštiti knjižničnoga kulturnog dobra, odnosno upis na Listu preventivno zaštićenih dobara, koji može prethoditi postupku registracije kulturnog dobra.

Helena Stublić,
znanstvena novakinja, prof.
Katedra za muzeologiju / Odsjek za
informatičke znanosti, Filozofski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dr. sc. Žarka Vujić, izvanredna
profesorica
Katedra za muzeologiju / Odsjek za
informatičke znanosti, Filozofski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Muzealnost knjižne baštine i problemi njezina prezentiranja na izložbama

Iako je dosta toga spomenuto već u sklopu izlaganja na skupu u Zagrebu, posvećenome muzejima i književnosti (Muzejski dokumentacijski centar, 2006.), u ovoj će prigodi biti sustavno prikazani svi oblici knjižne baštine u muzejima i to u rasponu od dijelova knjige (primjerice, izdvojene knjižne ilustracije, minijature i sl.) pa do knjižnica kao funkcionalno opremljenih cjelina. Pozorno će se analizirati njihova muzealnost, što znači da će se pokušati utvrditi slojevi vrijednosti koji im se pridaju, i to polazeći od njihovih materijalnih danosti (vrijednosti koje se odnose na oblikovanje, knjigoveštvo i tipografiju), ali i sadržaja i kontekstualnog okruženja unutar kojega su nastale ili su korištene (pripadnost pojedinoj osobi ili društvenom krugu, pripadnost vremenskom razdoblju itd.). Na kraju će se pokazati kako su uporaba i kvalitetno prezentiranje knjiga i knjižnih cjelina na izložbama iznimno složeni i zahtjevni i to upravo zbog složene muzealnosti. Sve su teoretske postavke potkrijepljene hrvatskim i inozemnim primjerima iz muzejske prakse.

**dr. sc. Andrea Horić, dipl. knjižničarka
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu**

Knjiga kao izložbeni objekt u knjižnici

Rad je motiviran praksom višegodišnjeg priređivanja izložbi knjiga u znanstvenoj i akademskoj instituciji, kao i činjenicom da knjižničarska zajednica nije dovoljno upoznata s načinima i medijima prezentacije i izlaganja knjižne građe, kao ni s metodama i zakonitostima rukovanja, čuvanja, zaštite i izlaganja te građe.

Kao materijalni predmet namijenjen čitanju i upotrebi, knjiga ima specifičan oblik koji se povijesno razvijao. Ona je istodobno umjetnički i upotrební predmet. Stoga joj pristupamo na različite načine: estetski i tehnički, obrađujući je knjižničarski, analizirajući i opisujući njezine oblikovne, povijesne odrednice, njezino društveno značenje i prezentirajući je na muzejsko-galerijski način.

Svaka je izložba ujedno stvaralački čin i specifičan informacijski sustav u kojemu se kroz knjige kao izložbene objekte prenose i oblikuju poruke. Korisnik knjižnice postaje posjetitelj izložbe i s knjižničnom građom ulazi u otvoreni komunikacijski i informacijski proces. Iako knjiga kao izložbeni predmet zahtijeva dublju analizu od tematskog raspona predviđenoga ovim radom, on će svojom tematizacijom otvoriti šire pitanje o tome što određuje knjigu kao izložbeni predmet i koji su postojeći i mogući oblici njezina komuniciranja s posjetiteljima knjižnice odnosno izložbe. Prema autoričinom mišljenju, problemsko zahvaćanje toga šireg tematskog polja predstavlja uvjet

za sagledavanje fenomena knjige i knjižnično-dokumentacijske građe u institucijama koje nisu galerije ni muzeji i čije poslanje i djelatnost ne poznaju modele, standarde ni zakonitosti muzejsko-galerijske prezentacije knjižne građe.

Sintezom praktičnih iskustava i dubljom analizom autorica nastoji približiti i osvijetliti knjigu kao fenomen i vrlo specifičan izložbeni predmet s knjižničarskoga i dokumentarističko-informacijskog stajališta, te upozoriti na potrebu praktičnih smjernica te primjerene standardizacije karaktera i načina rada na tom području.

**mr. sc. Tamara Ilić Olujić, kustosica,
dipl. knjižničarka
Grafička zbirka NSK, Zagreb**

Umjetnički oblikovana knjiga – dio umjetničke zbirke ili knjižničnog fonda?

Umjetnički oblikovana, odnosno oslikana knjiga medij je koji već desetljećima privlači umjetnike. U Grafičkoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu one se prikupljaju, obrađuju, čuvaju – te daju na korištenje od 1960-ih godina.

U radu je riječ o bibliofilskim izdanjima, posebno otisnutim knjigama, koje osim tiskane građe imaju dodatne originalne crteže ili grafike, te o grafičkim mapama koje svojom vizualnom pojavnošću odaju izgled knjige. Autorica se posebno osvrnula i na grafičke mape koje u svom nazivu imaju riječ *knjiga* iako nemaju izgled standardne knjige.

U radu se definira što je umjetnički oblikovana knjiga te kakav je njezin odnos prema standardnoj knjizi, koje su sličnosti i razlike među njima.

Autorica se pozabavila i muzeološkim funkcijama, uz poseban akcent na prezentaciji načina dokumentiranja umjetnički oblikovane knjige u Grafičkoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu – te na komunikaciji s korisnicima koja se ostvaruje u čitaonici Zbirke.

**Antonija Škrtić, viša kustosica
Galerija "Vjekoslav Karas",
Gradski muzej Karlovac**

Šašelove slike s Orijenta

Na primjeru 34 ilustracije (kolorirana crteža) iz rukopisnoga putopisnog dnevnika Jakova Šašela (1832. – 1903.) *Bilder aus dem Oriente aufgenommen während einer Reise nach Aegypten, Nubien, Sudan in den Jahren 1853. und 1854* (Slike s Orijenta nastale tijekom jednog putovanja u Egipat, Nubiju i Sudan tijekom 1853. i 1854.), Karlovac, 1863., iz vlasništva Gradskog muzeja Karlovac razmotrena je vrijednost ilustracijske opreme te rukopisne knjige kao kulturnog dobra važnoga za shvaćanje povijesnoga, društvenoga i kulturnog konteksta sredine u kojoj je autor živio i djelovao, te kao njegove osobne biografije i svjetonazora. U nastavku su razmotrena ograničenja i mogućnosti muzejske prezentacije ilustracija sadržanih u toj rukopisnoj knjizi.

**Arsen Duplančić, viši knjižničar
Arheološki muzej Split**

***Kad sporedno postane glavno:
neki primjeri iz knjižnice
Arheološkog muzeja u Splitu***

Svaki knjižničar zna da je za minimalan opis nekog djela, potreban za njegovu identifikaciju, nužno navesti barem - ime autora, naslov, mjesto i godinu tiskanja. To najbolje mogu potvrditi oni koji rade s korisnicima, a koje ne zanima ni tiskara, ni format, ni broj stranica, ni kojemu nizu djelo pripada itd. Čitaču je bitno samo to da dođe do djela koje mu je trenutačno potrebno, a sve ono čime se zamaraju knjižničari dok, poštujući standarde i pravilnike, sastavljaju kataloški opis, njemu ne znači ništa.

Toliko smo puta bili svjedoci nepotpunih upita, neodređenih naslova i sl., da svaki razgovor o nekome od navedenih elemenata apsolutno nema smisla.

Praksa nam, dakle, jasno govori što je za korisnika primarno, a što sekundarno u vezi s knjigom: njega zanima knjiga kao takva, njezin sadržaj za kojim traga, a ne “nevažne” stvari koje mnoge knjige nose u sebi i koje se tek pažljivim iščitavanjem kataloških zapisa mogu barem djelomično otkriti. I dok se velika većina korisnika knjižnice zadovolji činjenicom da je i na temelju minimalnih podataka došla do željenog naslova, dotle bibliografi, biografi, povjesničari, povjesničari umjetnosti i drugi često tragaju za onim što je, uvjetno rečeno, sporedno jer im upravo to pomaže da sastave mozaik podataka na kojemu trenutačno rade. Neki primjeri iz Zbirke starih i rijetkih knjiga Arheološkog muzeja u Splitu pokazuju kako “sporedne” stvari mogu postati

primarne, odnosno izbiti u prvi plan. U nastavku rada autor se osvrće upravo na njih, ne zanemarujući pri tom ni primjere u kojima je “sporednost” sadržaj knjiga s obzirom na ustanovu u kojoj se nalaze, a u kojoj ih se ne bi očekivalo s obzirom na pridjev *arheološki* u njezinu imenu.

**mr. sc. Vesna Vlašić Jurić, kustosica,
dipl. knjižničarka
Grafička zbirka NSK, Zagreb**

Razlika u pristupu i obradi grafike kao pojedinačnog lista i kao ilustracije u knjigama XVI. i XVII. stoljeća

Sastavni dio bogatoga i raznovrsnog fonda Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu čine i grafički listovi starih majstora. Najstariji listovi koji su pohranjeni u Zbirci datiraju iz XVI. st., dok su najbrojniji upravo oni iz XVII. st. Iako je većina tih grafičkih listova nastala za potrebe ilustriranja onodobnih knjiga, u fond Zbirke pristigli su kao zasebni listovi, te su tako i inventarizirani.

U izlaganju je prikazana stručna obrada pojedinačnih grafičkih listova kada su oni zasebno inventarizirane jedinice, te su uspoređene sa zapisima knjiga iz XVI. i XVII. st. u kojima su upravo ti grafički listovi dio ilustracija. Za obradu grafičkih listova u Grafičkoj zbirci primijenjen je ISBD (NBM), (International standard bibliographic for non-book materials – Međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe). Podaci se unose uz pomoć Alepha, integriranoga knjižnog sustava - u koji je uklopljen MARC 21, format za strojno čitljivo katalogiziranje, koji omogućuje unos velikog broja različitih podataka, te se tako korisnicima i stručnom osoblju olakšava pristup informacijama o inventariziranim jedinicama.

**Branka Manin, viša kustosica
Hrvatski školski muzej, Zagreb**

***Dvije muzejske zbirke knjižne
građe u Hrvatskom školskom
muzeju***

U radu je opisan način obrade i predstavljanja Zbirke udžbenika i priručnika te Zbirke učeničkih i školskih listova Hrvatskoga školskog muzeja. Istaknute su prednosti, nedostaci i problemi koji se pojavljuju u obradi u kojoj se upotrebljava K++ modul tvrtke Link2.

Autorica iznosi pozitivne učinke uporabe dobrih praksa i standarda različitih struka koje se isprepleću u svakodnevnom radu i obradi građe spomenutih zbirki.

**Dubravka Dujmović, dipl. knjižničarka
Sveučilišna knjižnica u Splitu**

Kada i kako otpisati baštinsku knjižničnu građu

Na primjerima poslovanja više knjižica (sveučilišne, muzejskih i samostanskih) razmišlja se o položaju njihovih starih i rijetkih knjiga koje su, uz različite uvjete nekoć predane muzejskim zbirkama. Provjerava se koliko se u novome, izložbeno-prostornom kontekstu ispunjavanju propisi o zaštiti baštinske građe, pogotovo kada je ona stalno izloženi eksponat. Naime, ponegdje su na terenu uočena oštećenja takve građe zbog njihova višegodišnjega, stalnog držanja u muzejskim vitrinama. Postavlja se pitanje o ispravnosti dosadašnjih odluka pojedinih knjižnica, posebno Sveučilišne knjižnice u Splitu, o posudbi baštinskih primjeraka drugim kulturnim ustanovama. Autorica ulazi u dinamiku takvoga knjižnog izložka i razmišlja koliko su knjige pretvorene iz knjižničnog sveska u muzejski artefakt i smještene u kontekst muzejskog okruženja, dobile na dodanoj vrijednosti. Postavlja se pitanje gubitka dotadašnje vrijednosti zbirke one knjižnice koja je građu posudila.

U radu se predlaže preispitivanje instituta “trajne posudbe” i njezina određenja s obzirom na propise o otpisu knjižne građe. Predlaže se i uvođenje dodatnih odredbi o mogućnostima lakšeg otpisa ili “trajne posudbe” koje bi vrijedile samo za one knjižnice koje po svojoj prirodi ne prikupljaju baštinsku građu i za koje ona znači opterećenje u fondu i zaštiti. Pri distribuciji takve građe precizno bi se propisali postupci njezine razmjene i nadzora.

Predložene i, eventualno, prihvaćene promjene mogle bi se provoditi u sklopu identifikacije baštinskih primjeraka u visokoškolskim i u nekim specijalnim knjižnicama, kao dio već pokrenutoga Programa zaštite i očuvanja knjižnične građe koja ima svojstvo kulturnog dobra što ga vodi Hrvatski zavod za knjižničarstvo.

vlč. Vladimir Magić
Metropolitana – knjižnica Zagrebačke
nadbiskupije, Zagreb

Izlaganje starih i vrijednih knjiga

Učestalo je i nerijetko pretjerano izlaganje nekih vrijednih predmeta, u ovom primjeru knjiga. Česti su zahtjevi za izlaganje ili snimanje uvijek istih starih knjiga i rukopisa. Smijemo li mi kao struka to dopustiti? Razumijem zanimanje organizatora skupa ili izložbe, ali opasnosti su velike! Iskustvo mi govori da bi se isti rukopis ili knjiga trebali postavljati na izložbi svakih deset, a neki čak i svakih 20 godina. Rijetke knjige velike vrijednosti ne treba stavljati na svjetlost dana kad god se netko sjeti. Iznimne rijetkosti čovjek mora očekivati, čekati, željeti! Da ne govorim koliko su u takvim prigodama rukopis ili knjiga izloženi fotografiranju i snimanju za različite televizijske emisije. Sve to uništava našu pisanu riječ.

**prof. dr. sc. Nikola Jakšić,
professor emeritus
Sveučilište u Zadru**

Iluminirani rukopisni kodeksi u sakralnim zbirkama: problem čuvanja i prezentacije (primjeri iz Raba, Zadra i Dubrovnika)

Mnoge vjerske ustanove u Hrvatskoj baštine rukopisne kodekse koji su nekoć bili u gotovo svakodnevnoj uporabi. Najčešće je riječ o kodeksima čija je namjena liturgijska, kao što su misali, psaltiri, antifonari, graduali, lektionari, evanđelistari, brevijari i sl. Posebnu skupinu čine oni kodeksi koji su korišteni u koru. Relativno su velikih dimenzija jer je više osoba istodobno slijedilo njihov tekst ili zapis neuma. To su antifonari, graduali i psaltiri, jednom riječju, koralni. Danas su uglavnom izvan svoje izvorne funkcije. Kako su takvi kodeksi često raskošno iluminirani, dobili su drugu namjenu, postali su izložci u zbirkama vjerskih ustanova. No takve zbirke najčešće nisu vođene stručnom muzeološkom rukom, pa je izlaganje tih kodeksa očima javnosti pomalo diletantsko. Niti su klimatski, svjetlosni i ostali fizički uvjeti prilagođeni stoljetnim pregamentima, niti je zaštita od oštećenja, krađa i provala na zadovoljavajućoj razini. Primjeri o kojima se u ovom radu govori potječu iz XV. st., a oštećeni su ili pak posve uništeni u posljednjih 35 godina, i to upravo stoga što su na neadekvatan način bili izloženi javnosti na uvid. Pritom su bili samo površno stručno i znanstveno obrađeni, pa nije bilo ni svijesti o njihovoj pravoj vrijednosti. U Hrvatskoj se i danas jedva netko bavi ovom građom, a u svijetu je u posljednjih 40 godina postignut

izvanredan napredak u proučavanju iluminiranih rukopisa.

Autor daje prikaz nekih uništenih, nadasve vrijednih kodeksa i pokušaja rekonstrukcije nekih kojih više nema.

Predlaže načine izlaganja onih koji su sačuvani, pri čemu “digitalna era” svakako ide u prilog njihovoj široj dostupnosti.

**Želimir Laszlo, konzervator savjetnik
Muzejski dokumentacijski centar,
Zagreb**

Crtice o knjigama

U radu su dani kratki i ilustrirani osvrti na najčešće pogreške pri izlaganju knjiga te mogućnosti suradnje između arhiva, muzeja, knjižnica i konzervatorskih službi.

Pogreške koje su česte pri izlaganju knjiga u muzejima, a i drugdje

Mnogo knjiga strada zbog načina na koji su izložene. Na izložbama su knjige često prejako osvijetljene, što uzrokuje trajne i nepovratne štete, a nerijetko su izložene otvorene, bez odgovarajuće opreme i nužnih podloga, što pridonosi mehaničkim oštećenjima. Autor upozorava na to kako je potrebno samo malo znanja i pažnje da bi se takve štete izbjegle ili znatno smanjile.

Mogućnosti suradnje između arhiva, muzeja, knjižnica i konzervatorskih službi

Nekada su ljudi, kao i danas, živjeli u cjelovitom svijetu. Ono što je ostalo iz davnih vremena čuvamo u knjižnicama, arhivima, crkvama, muzejima...

Što je nekada bilo sjedinjeno, sada je razjedinjeno, što je nekada bilo jedinstveno, sada je umnogostručeno. Možda je vrijeme da pri pokušajima interpretacije prošlih vremena baštinske ustanove (uključujući, naravno, i knjižnice) međusobno tješnje surađuju kako bi se ono što je razjedinjeno interpretacijom barem malo približilo onome što je bilo cjelovito i jedinstveno.

**mr. sc. Sanda Kočevar, viša kustosica
Gradski muzej Karlovac**

Otvoriti ili zatvoriti knjigu – pitanje je sad: primjer Gradskog muzeja Karlovac

Izlaganje *Otvoriti ili zatvoriti knjigu – pitanje je sad: primjer Gradskog muzeja Karlovac* bavi se specifičnostima muzejskog posredovanja, tj. odnosom knjige i korisnika muzejskih sadržaja, i to na primjeru rukopisnih i tiskanih knjiga iz Zbirke dokumenata Gradskog muzeja Karlovac. Iako opsegom nevelika, ta bi se skupina mogla podijeliti na cehovske knjige, na knjige raznih karlovačkih društava te na izdanja karlovačkih tiskara. Zbirka uglavnom obuhvaća razdoblje XVIII. i XIX. st., a izuzetno je značajna za karlovačku povijest i razvoj grada kao obrtničkog središta regije i jednoga od najvažnijih gradova u razdoblju Hrvatskoga narodnog preporoda. Analiza spomenute građe i njezina prezentacija u sklopu stalnog postava Gradskog muzeja Karlovac, osim same koncepcije i načina prezentacije, pred struku postavlja i osnovno problemsko pitanje: što se to želi posredovati korisnicima – služi li nam knjiga samo kao lijepi predmet, pri čemu nam je bitan njezin vizualni identitet (oprema: korice, uvez, tisak, pečat,...) ili njezina ljepota i važnost kao dokumenta, tj. svjedočanstva o određenom razdoblju ili fenomenu leži u njezinu sadržaju, a možda je važno posredovati oboje, te je li uopće moguće korisnicima prenijeti dvostruku važnost knjige, mogu li je korisnici na taj način doživjeti i je li u tome, uz zadovoljavanje preduvjeta zaštite te građe, u postavu Gradskog muzeja Karlovac postignut uspjeh.

**mr.sc. Snježana Radovanlija Mileusnić,
viša knjižničarka
Muzejski dokumentacijski centar,
Zagreb**

**Markita Franulić, viša
dokumentaristica
Muzejski dokumentacijski centar,
Zagreb**

Vrste knjižnih zbirki u hrvatskim muzejima

U izlaganju se iznose rezultati istraživanja knjižnih zbirki u hrvatskim muzejima. U istraživanju se polazi od pretpostavke da muzeji skupljaju knjižnu građu zbog dva osnovna razloga:

- radi izgradnje zbirki muzejskih knjižnica,
- radi ustrojavanja i upotpunjavanja muzejskog fundusa.

Oba razloga imaju isti cilj, koji se ostvaruje u podržavanju osnovnih muzejskih djelatnosti i poslanja muzeja. Istraživanje se temelji na podacima iz MDC-ova Registra muzeja, galerija i zbirki RH.

Rezultati bi trebali ocrtati trenutačno stanje u hrvatskim muzejima, utvrditi broj i vrste knjižnih zbirki u muzejskim knjižnicama i muzejskim odjelima, identificirati knjižnu građu u muzejima koja ima svojstvo kulturnoga dobra te upozoriti na eventualne potrebe i probleme u muzejskoj brizi o knjizi kao kulturnom dobru. Pri tome se ponajprije misli na osiguranje stručnoga osoblja koje kompetentno skrbi o knjižničnim zbirkama, njihovoj zaštiti i omogućivanju pristupa putem adekvatnih informacijski pomagala te njihovoj registraciji u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske pri Ministarstvu kulture RH.

Prikupljeni podaci bili bi ujedno i prilog jedinstvenome nacionalnom registru knjižničnih baštinskih zbirki koji se provodi u sklopu *Programa zaštite i očuvanja knjižnične građe koja ima svojstvo kulturnoga dobra* što ga provodi NSK.

mr. sc. Marina Vinaj,
knjižničarska savjetnica
Muzej Slavonije u Osijeku

dr. sc. Žarka Vujić,
izvanredna profesorica
Katedra za muzeologiju / Odsjek za
informatičke znanosti, Filozofski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Muzealnost Knjižnice Prandau-Normann u Muzeju Slavonije Osijek

Knjižnica Muzeja Slavonije Osijek, najveća specijalna knjižnica u Hrvatskoj, u svome fondu posjeduje pojedinačne knjižne primjerke koji prema različitim obilježjima (opremi knjige, likovnoj vrijednosti ilustracija, dokumentarnom i povijesnom značenju marginalija, značenju izdavača i primjerka, podacima o vlasniku) imaju značenje muzejskih predmeta.

Vrijednošću i opsegom (9 000 primjeraka) ističe se Knjižnica obitelji Prandau-Normann, koja ima karakter muzejske cjeline. Sam fond sadržajno je raznolik: obuhvaća djela od beletristike, klasične literature, kulturno-umjetničkih priručnika do bibliofilskih izdanja. Posebno je izdvojena glazbena zbirka – notna i kazališna, većinom rukopisna građa. Knjižnica posjeduje povijesnu, knjižnu, estetsku i brojne druge vrijednosti te je pravi izazov sagledati je ne samo kao knjižnicu, već i kao muzejsku cjelinu bogate muzealnosti, koja time i svjedoči o jednom vremenu, prostoru i velikaškoj obitelji kakva je bila obitelj Prandau-Normann u XVIII. st. i kasnije. Riječ je o obitelji koja je znatno utjecala na život u Slavoniji, a njihova sačuvana knjižna građa svjedoči o različitim područjima njihova

zanimanja, o društvenim usmjerenjima i aktivnostima njezinih posjednika. Analiza knjižnice, stoga, zahtjeva primjenu znanstvenih spoznaja knjižničarstva i muzeologije. Treba je promatrati u kontekstu povijesnog knjižničarstva u Hrvatskoj i usporediti sa sličnim primjerima u nas, ali i šire. Knjižnicu, usto, valja promatrati kao muzejsku zbirku te na odabranim primjercima knjiga analizirati njihovu muzealnost, određujući ih i kao muzejski predmet. Pritom treba upozoriti i na sve probleme obrade starijih i starih knjiga te na nužnost upotrebe standarda za opis na razini zbirke, koji danas služi kao uobičajena poveznica u arhivsko-knjižnično-muzejskom (AKM) okruženju. Spomenička knjižnica Prandau-Norman, smještena danas u Muzeju Slavonije, važan je segment naše kulturne baštine koji vrijednošću fonda nadilazi granice sredine u kojoj je nastajao te nas tako neprijeporno spaja s kulturnom tradicijom Srednje Europe.

**Renata Bošnjaković, dipl. knjižničarka
Zavičajni muzej Našice**

Knjižnica obitelji Pejačević u Našicama i njezina muzealizacija

Na područje Slavonije u postosmanskome razdoblju doseljavaju se bogate i ugledne plemićke obitelji (Eltz, Odescalchi, Hillebrand von Prandau, Normann, Pejačević i dr.), koje od XVIII. do sredine XX. st. utječu na gospodarstvo i politička zbivanja toga dijela Hrvatske. Njihove društvene i obiteljske veze omogućile su integraciju Slavonije u europski kulturni prostor, o čemu do danas svjedoči visoka graditeljska razina njihovih dvoraca, kurija i perivoja. Javnosti je relativno dobro poznata njihova likovna baština, no manje je poznato da su na svojim posjedima imali i bogate privatne knjižnice. Proučavanje i razumijevanje povijesti tih obitelji, kao i cjelokupne kulturne povijesti spomenutih krajeva, bilo bi nepotpuno bez istraživanja njihove knjižne ostavštine.

Pejačevići su, kao jedna od najpoznatijih slavonskih plemićkih obitelji, ostavili neizbrisiv trag u svim porama gospodarskoga, političkoga i kulturnog života, kako Slavonije, tako i Našica. Dugogodišnjim boravkom u Našicama tom su gradu ostavili u nasljeđe bogatu nepokretnu, ali i pokretnu baštinu, danas pohranjenu u raznim kulturnim ustanovama. Sačuvana knjižna građa, predstavljena u izvornom ambijentu našičkog dvorca, nezaobilazan je segment kulturnog nasljeđa te obitelji. Cilj izlaganja je predstavljanje povijesti i sudbine knjižnice našičke grofovske obitelji Pejačević, poglavito nakon

njihova napuštanja Hrvatske pa sve do pohranjivanja te građe u Zavičajnome muzeju Našice. U radu je prikazan današnji stupanj njezine istraženosti i mogućnosti njezine prezentacije odnosno muzealizacije, pri čemu obiteljska knjižnica postaje muzeološki koncipirana zbirka unutar stalnog postava muzeja te čini dragocjen doprinos cjelovitoj prezentaciji zavičajnog identiteta, kao i misli, ideja, svjetonazora te čitalačkog ukusa njezinih vlasnika, nekadašnjih žitelja Našica.

Željka Lazar
KGZ - Knjižnica i čitaonica Bogdana
Ogrizovića

prof. dr. sc. Daniela Živković,
docentica, knjižničarska savjetnica
Katedra za bibliotekarstvo / Odsjek
za informacijske znanosti, Filozofski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zbirka knjiga obitelji Bombelles

Rad se temelji na izvornom istraživanju zbirke knjiga iz ostavštine plemićke obitelji Bombelles, koja se čuva u Gradskome muzeju Varaždin. Veliko bogatstvo zbirke, uočeno neposrednim pregledom nasumično odabranih primjeraka knjiga, potvrđeno je statističkom obradom Popisa knjiga ostavštine Bombelles, u kojemu se navode osnovni podaci o 3 021 publikaciji. Istraživanje je pokazalo da je navedena obiteljska zbirka izgrađivana generacijama te da sadržava knjige raznovrsnih sadržaja, tiskane na nekoliko jezika, većinom u europskim gradovima, od XVI. st. nadalje. Prikupljeni podaci daju uvid u čitateljske navike obitelji Bombelles, koja je značajno unaprijedila vinički kraj sjeverozapadne Hrvatske na prijelazu iz XIX. u XX. st. Zato smatramo da je rad doprinos poznavanju uloge knjige u muzeju, kao i upoznavanju hrvatske kulturne baštine.

**Branka Stergar, viša kustosica
Zavičajni muzej Ozalj**

Knjiga i dokument u Zavičajnom muzeju Ozalj

Zavičajni muzej Ozalj osnovan je 1971., organizacijski vezan uz Narodno sveučilište Ozalj zajedno s Narodnom knjižnicom i čitaonicom. To je kompleksni muzej koji prikuplja, čuva i obrađuje građu sakupljenu na teritoriju koji od srednjovjekovlja znan kao Frankopanski ozaljski feud. Danas muzej u svom fundusu ima: arheološku, etnografsku, kulturno-povijesnu i sakralnu zbirku, zbirku dokumenata (u kojoj su za sada uključene i stare knjige), zbirku fotografija te galeriju slika. Od osnutka muzej u svojoj organizaciji ima i knjižnicu, jer sakuplja stručnu literaturu koja omogućava kvalitetnu stručno-znanstvenu obradu zbirki zastupljenih u muzeju. Suradnjom muzeja sa svećenicima Lipničko-ozaljskog dekanata u muzeju su pohranjene stare knjige i dokumenti iz knjižnica župnih dvorova. Muzej sakuplja privatnu dokumentaciju izumrlih ozaljskih obitelji, znamenitosti zavičaja, razglednice i čestitke s početka XX. stoljeća, stare školske knjige i dokumentaciju vezanu uz škole, beletristiku i lektirne knjige koje su se zatekle u školskim knjižnicama, dokumentaciju pošte, željeznice, hidroelektrane. Sakuplja se sva moguća građa: rukopisna ili tiskana, privatna ili javna. Rukopisna i tiskana građa inventarizirana je u zbirci dokumenata, svaki predmet pojedinačno. Redoslijed inventarizacije uvjetovan je potrebom prezentiranja predmeta i vađenja iz fonda u koji je odložen, a zatim i

obradom čitavog fonda. Otvorenjem stalnog postava muzeja, 2002. godine, knjige i dokumenti izloženi su uz povijesne teme od XVII. do XX. st.: Ozaljski kulturni Krug / P. Zrinski i K. Frankopan, F. K. Frankopan, I. Belostenac; Družba BHZ - E. Laszowski; S. Raškaj; škola; željeznica; hidroelektrana; pošta. Muzej je u suradnji s ozaljskom narodnom knjižnicom digitalizirao *Gazophylatium* Ivana Belostenca iz 1740. god. U planu je i digitalizacija novina "Ozaljski vjesnik".

**Kristina Kalanj, dipl. knjižničarka
Tehnički muzej, Zagreb**

Tehnička knjiga u muzejskom kontekstu - oblici prezentacije tehničke baštine kroz knjižni fond Tehničkog muzeja u Zagrebu

Tehnički muzej u Zagrebu svoju ukupnu knjižnu građu dijeli na građu sadržanu u fondu muzejske knjižnice te na građu smještenu i prezentiranu u odjelima muzejskoga stalnog postava kao dio zbirke muzejskih predmeta.

Tijekom proteklih deset godina Tehnički je muzej usvojio praksu prezentiranja tehničke baštine javnosti i ciljanim skupinama korisnika putem raznovrsnih projekata povremenih izložbi građe iz fonda muzejske knjižnice, čime su javnosti predstavljene pojedine jedinice knjižne građe, kao i cijele zbirke, koje svjedoče o povijesnom razvoju raznovrsnih grana tehnike i znanosti, obrta, industrije i izumiteljstva.

Spoznaja da se pojedina tehnička knjiga može sagledati i kao medij za prenošenje informacija, ali i kao trodimenzionalan predmet odnosno proizvod svoje okoline, a i time i kao dokaz njezina kulturno-povijesnog razvoja, vezana je za odabir specifičnih kriterija prema kojima se pojedinim knjižnim jedinicama pridodaje svojstvo objekta pisane tehničke baštine.

U Tehničkom muzeju provodi se konceptijska ideja koja zahtijeva da se jedinice knjižne građe odabrane za muzeološku interpretaciju i prezentaciju fizički povezuju s drugim muzejskim predmetima tehničke baštine u ostvarivanju važnosti knjige kao tehničkog zapisa, ali i kao realizacije

tog zapisa u stvarnosti. Oslanjajući se na kreativnost i estetiku u prikazu i objašnjavanju prirode tehnike i znanosti, postiže se kontrast, ali i sinergija “lijepoga” i “mehaničkoga”.

Primjer budućeg modela komunikacije između knjižne građe i korisnika, osmišljen u skladu sa stručno-razvojnou politikou Tehničkog muzeja te njegovou vizijou i misijou, bit će predstavljen u novou odjelu stalnog postava Muzeja. Skup knjižne građe kao integralni dio novou odjela služit će uvođenju novih aktivnosti za korisnike s ciljem informiranja, obrazovanja te izučavanja tehničke baštine.

Jadranka Vinterhalter,
muzejska savjetnica
Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb

Zenit, Gorgona, Bit
International - prezentacija
originalnih i digitaliziranih
časopisa

Časopisi su sastavni dio umjetničkih zbirki, knjižnice te Dokumentacijskog i informacijskog odjela Muzeja suvremene umjetnosti, Zagreb. Uključeni su u stalni postav, predstavljaju se na izložbama, dostupni su u digitalnom obliku.

Avangardni časopis *Zenit* pokrenuo je Ljubomir Micić, pjesnik i urednik, u Zagrebu 1921., gdje je izlazio do 1923. (ukupno 24 broja), a zatim je uredništvo prešlo u Beograd, gdje je zadnji, 43. broj izašao iz tiska 1926. godine. Primjerci *Zenita* čuvaju se u zbirci rijetkih izdanja (rare) knjižnice MSU. Na izložbi *Prodori avangarde u hrvatskoj umjetnosti prve polovice 20. stoljeća*, održanoj 2007., izloženi su originalni primjerci, a za posjetitelje je pripremljen program za pregledavanje digitaliziranih brojeva *Zenita*.

Grupa *Gorgona* djelovala je u Zagrebu 1961. – 1967., a svoju aktivnost započela je izdavanjem prvih dvaju od ukupno 11 brojeva anti-časopisa *Gorgona*. Urednik časopisa bio je Josip Vaništa, umjetnik i osnivač grupe *Gorgona*. Osim Vanište, autori pojedinih brojeva bili su: Julije Knifer, Marijan Jevšovar, Ivan Kožarić, Miljenko Horvat i nekoliko inozemnih umjetnika. Primjerci *Gorgone* inventarizirani u zbirci radova na papiru, uključeni su u stalni postav, a digitalizirani su u sklopu međunarodnog projekta *Digitizing Ideas*.

Kao dio aktivnosti pokreta Nove tendencije (1961. – 1973.), GSU, današnji MSU, izdavao je međunarodni časopis *Bit International*, u kojemu su surađivali umjetnici, povjesničari i teoretičari umjetnosti te znanstvenici. Prvi je broj tiskan 1968. s temom *Teorija informacija i nova estetika*, dok je tema zadnjeg broja (dvobroja 8/9) objavljenoga 1972. bila *Televizija danas*. Na izložbi *Nove tendencije 50 godina poslije*, travanj - svibanj 2011., osim primjeraka u vitrini, svaki se pojedinačni digitalizirani broj časopisa mogao listati na monitoru. Ta tri iznimno vrijedna časopisa, bez obzira na to u kojoj se zbirci ili odjelu čuvaju, imaju status umjetničkih radova i tako im se u muzeološkoj obradi i prezentaciji pristupa.

**mr. sc. Koraljka Jurčec Kos,
muzejska savjetnica
Galerija Klovićevi dvori, Zagreb**

Knjiga u muzeju – izložba “Ilustracija u Hrvatskoj XIX. stoljeća”

Na primjeru izložbe *Ilustracija u Hrvatskoj XIX. stoljeća*, održane u Galeriji Klovićevi dvori, Jezuitski trg 4, Zagreb od 8. ožujka do 3. travnja 2011. godine na konkretnom je primjeru predstavljen jedan od mogućih načina obrade, izlaganja i specifičnosti galerijskog posredovanja knjige kao eksponata korisnicima muzejskih sadržaja. Zamisao o izložbi temeljila se na znanstvenom istraživanju ilustracije u publikacijama objavljenima između 1838. i 1900. godine u hrvatskim tiskarama, ali ne isključivo na hrvatskom jeziku. Na izbor izloženih knjiga utjecala je kvaliteta otisnutoga likovnog predloška, stanje knjige kao knjižnične građe i autorski pogled na ilustrirane teme koje su se pojavljivale u tiskanim izdanjima spomenutog razdoblja. Građa je posuđena iz više muzejskih ustanova i knjižnica iz Zagreba, Osijeka i Varaždina, a katalog djela s 242 obrađene kataloške jedinice načinjen je prema UNIMARC standardu za obradu knjižnične građe.

Željka Zdelar, kustosica
Memorijalna zbirka "Jozo Kljaković",
Zagreb

Autorski oslikana knjiga - kustos kao libraries curator

Unutar novoga stalnog postava Memorijalne zbirke "Jozo Kljaković" predviđen je dio koji je namijenjen tzv. stalno promjenjivom postavu zbirke. Odlučili smo se (kustosica Zbirke i Želimir Laszlo) za prezentaciju knjige iz osobne biblioteke donatora Kljakovića: Ivan Mažuranić, *Smrt Smail-age Čengijića*, Zagreb, Književni jug, 1922. godina. Jozo Kljaković se u svojem bogatom, dugogodišnjem, plodonosnom i raznovrsnom opusu (fresko slikarstvo, mozaik, štafelajno slikarstvo, crteži, karikature, scenografije) bavio, i to vrlo uspješno, ilustracijama knjiga. Kako je riječ o iznimnom književnom djelu koje ima veliko kulturološko značenje za našu pisanu baštinu, ulaskom umjetnika Kljakovića s njegovim ilustracijama u to izdanje nastalo je autorsko književno-slikarsko djelo za koje opravdano možemo ustvrditi da je plod ravnopravne i uspješne suradnje pisca i slikara. Stoga ne čudi da nas je tako visokovrijedno literarno-slikarsko djelo ponukalo da ga prezentiramo na primjeren muzeološki način.

**Danka Radić, viša kustosica
Muzej grada Trogira**

Uloga i prezentacija knjižne građe u Muzeju grada Trogira na primjeru knjižnice Lubin

U Muzeju grada Trogira osim knjižnice Garagnin-Fanfogna čuva se knjižnica Lubin, čije je popisivanje u tijeku, a koja svjedoči o zanimanju i kulturi plemićkih i građanskih obitelji tijekom XIX. st. u Trogiru. Iz te je knjižnice izdvojena i u današnjem stalnom postavu Muzeja grada Trogira, u zbirci novovjekovne kulturne povijesti, izložena knjiga *Dante spiegati con Dante e polemiche dantesche*, djelo najistaknutijeg člana obitelji Lubin, Antonija Lubina (1809. – 1900.), neprijepornog autoriteta za tumačenje Dantea, *dantiste par excellence*. Jednako tako, u stalnom su postavu Muzeja grada Trogira izložene i pojedine knjige iz knjižnice Garagnin-Fanfogna.

Raznim donacijama Muzej grada Trogira došao je u posjed dijela knjižnog fonda istaknutoga trogirskog svećenika, arheologa, povjesničara umjetnosti i književnika don Ivana Delallea (1892. – 1968.) i don Iva Đurđevića te do dijela knjiga i periodike obitelji Slade-Šilović. Dakako, posjedovanjem takve knjižne građe, unutar koje su vrijedna i raritetna djela, primjerice inkunabule, suočeni smo s nizom problema i pitanja, ali držimo da su primarna ona koja se odnose na ulogu knjižne građe u sklopu naše muzejske djelatnosti, te na to kako je prezentirati – kao muzejske zbirke i predmete, možda trajno izložiti javnosti uz koncepciju muzejske prezentacije zasnovane na suvremenome muzeološkom, a ne na tradicionalnom

promišljanju knjižne građe kao muzejske zbirke i predmeta u suvremenom društvu. Zato u ovom prilogu iznosimo naša razmišljanja o ulozi i prezentaciji knjižne građe u muzejima, koja će, nadamo se, pridonijeti nalaženju odgovora na postavljena pitanja te odgovoriti suvremenim muzeološkim promišljanjima i muzejskoj praksi u svezi s knjižnom građom u muzejima.

**Indira Šamec Flaschar, dipl.
knjižničarka
Strossmayerova galerija starih
majstora HAZU, Zagreb**

**Zbirka umjetničkih knjiga
i reprodukcija – anatomija
izgradnje zbirke unutar fonda
Knjižnice Strossmayerove
galerije starih majstora HAZU**

Izgrađujući svoju zbirku slika majstora europskih renesansnih i baroknih slikarskih škola, biskup Josip Juraj Strossmayer (1815. – 1905.) usporedno je marno i sustavno pribavljao knjige o umjetnosti.

Namijenjene priručnoj uporabi, sadržavale su relevantan tekstualno-vizualni materijal odnosno bile su pouzdan komparativni vodič u utvrđivanju datacije i atribucije tekućih akvizicija. Posrednici koji su mu priskrbli slike trudili su se istražiti onodobnu izdavačku proizvodnju i ponuditi sadržajno najkvalitetnija recentna izdanja te na antikvarnom tržištu nabaviti vrijedna starija izdanja. Već i prije otvaranja Galerije slika 1884., odnosno prije institucionaliziranja zbirke slika biskupa Strossmayera, upotpunjavanje “zbirke umjetničkih knjiga” bio je jedan od strateških razvojnih zadataka njezina tvorca i osnivača. Taj je zadatak ostao važna strateška smjernica svim budućim ravnateljima Galerije, sve do danas. U knjižnici Strossmayerove galerije pohranjena je zbirka koja sadržava stara, vrijedna monografska izdanja te mape s reprodukcijama iz područja likovnih umjetnosti iz 18. i 19. stoljeća. Riječ je o razmjerno maloj zbirci – maloj po kvantiteti, ali ne i po vrsnoći

građe. Nekoliko desetaka svezaka sadržajno je raščlanjeno na kataloge najznačajnijih djela iz zbirki europskih muzeja i galerija, kulturno-umjetničke priručnike, leksikone i rječnike likovnoga nazivlja, uvezane predloške prikaza arhitektonskih objekata, bibliofilska izdanja o umjetnicima i spomenicima arhitekture iz europskoga kulturno-umjetničkoga okruženja.

Ta je knjižna građa izuzetno važna za povjesničare umjetnosti koji istražuju povijest postanka i razvoja zbirki slika starih majstora, ali i za sve ostale istraživače koji se bave kulturnom poviješću XIX. st.

**Štefka Batinić, viša knjižničarka,
kustosica
Hrvatski školski muzej, Zagreb**

Zbirka školskih izvješća Hrvatskoga školskog muzeja

Zbirka školskih izvješća Hrvatskoga školskog muzeja sadržava približno 5 000 jedinica (od kojih je oko 900 duplikata) nastalih u vremenskom rasponu od posljednjeg desetljeća XVIII. st. do danas. Riječ je o specifičnoj vrsti publikacija, više ili manje sustavno prikupljenih u Hrvatskome školskome muzeju od njegova osnutka (1901.), ali i otprije, od osnutka pedagoške knjižnice (1877.), koja se danas nalazi u njegovu sastavu. Godine 2007. objavljen je katalog Zbirke u koji je uvršteno 2 935 bibliografskih jedinica s punim bibliografskim opisom za izvješća škola iz 73 grada s područja današnje Republike Hrvatske te zbirni (tablični) prikaz 1 108 izvješća škola izvan Hrvatske.

Brojčano i informacijski relevantan fond, sadržajne i formalne specifičnosti školskih izvješća, upiti korisnika te svijest o potrebi sustavnijeg prikupljanja, obrade i čuvanja takve vrste građe kao iznimno informativnoga i ilustrativnog izvora za proučavanje povijesti hrvatskoga školstva nametnuli su potrebu osnivanja zasebne zbirke. Sređivanjem njezina fonda stvoreni su preduvjeti za daljnju izgradnju, zaštitu i lakšu dostupnost korisnicima.

**Darija Čaleta, viša knjižničarka
Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb**

**Prikaz zbirke starih i raritetnih
prirodoslovnih knjiga
Hrvatskoga prirodoslovnog
muzeja**

U siječnju 2011. godine pri MDC-u je prijavljena nova muzejska zbirka Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja – Zbirka starih i raritetnih prirodoslovnih knjiga. Primarni cilj osnivanja te Zbirke unutar fonda knjižnice Muzeja jest omogućivanje njezine adekvatne zaštite (smještaj knjiga u prikladne zatvorene ormare), njihova restauracija (oko 80% Zbirke trebalo bi restaurirati), te stručna obrada i izdavanje kataloga Zbirke te, s vremenom, registriranje Zbirke kao pokretnoga kulturnog dobra pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske. Zbirka se sastoji od najstarijih i najvrednijih monografskih izdanja pohranjenih u knjižnici. Riječ je o pretežno zoološkim knjigama iz XVII., XVIII. i prve polovice XIX. st. Prvi kustos Prirodopisnih odjela tadašnjega Narodnog muzeja Spiridion Brusina s pravom se može smatrati i utemeljiteljem knjižnice Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. On je, zahvaljujući svome iznimnome međunarodnom znanstvenom ugledu, kupnjom, donacijama i razmjenom najzaslužniji za nabavu knjiga koje čine glavninu Zbirke. Ovim radom daje se prikaz i analiza Zbirke u smislu tematike, vremena izdavanja i zemlje podrijetla knjiga.

**Tamara Mataija, kustosica
Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog
primorja, Rijeka**

***Knjiga u muzeju – primjer
iz Pomorskoga i povijesnog
muzeja Hrvatskog primorja
Rijeka***

Cilj je ovog rada prezentirati način na koji PPMHP obrađuje knjižnu građu i razmijeniti iskustva s ostalim baštinskim ustanovama koje se bave knjigom, radi unapređenja obrade knjižne građe te valoriziranja i osvještavanja njezine vrijednosti u muzejskom kontekstu i kontekstu cjelokupne baštine.

Od svog osnutka 1893. godine Muzej je darovanjem, nasljeđivanjem, zamjenom, otkupom i kupnjom prikupio velik broj knjiga. Pri ulasku u Muzej knjige su evidentirane u Knjigu biblioteke, čime je utemeljen fond stručne muzejske knjižnice. Međutim, velik je broj knjiga u trenutku ulaska u Muzej već bio “izašao iz upotrebe”, slično kao i niz drugih predmeta koje Muzej prikuplja u svojim zbirkama. Naime, ako je primarna namjena knjige čitanje njezina sadržaja, u velikog broja knjiga ona je već bila ugrožena, a njihov smještaj u fond stručne muzejske knjižnice bio je neadekvatan. Uzimajući u obzir te činjenice, posljednjom sistematizacijom građe potkraj 2007. godine utemeljena je *Zbirka knjiga i periodike*. U njoj su okupljena stara i rijetka izdanja, lokalna izdanja, izdanja tematski vezana za područje djelovanja Muzeja (Primorsko-goranska županija), lokalni turistički vodiči, lokalna periodika i lokalni časopisi za djecu. Iz stručne knjižnice izdvojene su knjige koje se uklapaju u politiku prikupljanja građe

novoosnovane zbirke te su tako dobile status muzejskog predmeta i na taj se način obrađuju. Sam njihov smještaj u muzejsku zbirku nije utjecao na gubitak njihove primarne funkcije – jer se velik dio tih knjiga ionako danas ne bi upotrebljavao na način i u onoj mjeri u kojoj su bile upotrebljavane u trenutku kada su tiskane. Ali sadržaj i ilustracije iz knjiga redovito se koriste pri pripremi izložaba i tijekom povijesnih istraživanja. Njihove vidljive fizičke odrednice kao što su način tiska, uvez, dekoracija korica i sl. sadržavaju niz novih informacija koje nadilaze sam sadržaj, te se one muzeološkim pristupom knjizi kao predmetu nastoje zaštititi. Knjiga je u muzejskom kontekstu dokument vremena kao i drugi muzejski predmeti, te time i prenositelj niza informacija iz prošlosti koje pridonose njezinu cjelovitijem sagledavanju.

**Ivana Knežević, dipl. knjižničarka
Muzej Slavonije u Osijeku**

Muzejska uloga Zavičajne zbirke Essekiane u Muzeju Slavonije

Zavičajne zbirke nezaobilazne su sastavnice muzeja. One očituju kulturnu i društvenu povijest određene sredine, povijesni pregled zavičaja. U Muzeju Slavonije upravo je Zavičajna zbirka Essekiana jedna od takvih zbirki u kojoj se isprepleću prošlost i sadašnjost Osijeka i njegove okolice. Godine 1903. Vjekoslav Celestin započeo je sustavno prikupljati osječke tiskovine. Zavičajna zbirka znatno je dopunjena 1929. godine otkupom i darom osječkoga skupljača i bibliofila Oskara Friml-Antunovića te 1931. godine otkupom i darom Radoslava Franjetića. Tijekom više od stotinu godina sustavnog prikupljanja savjesnih djelatnika Muzeja, kao što su Vjekoslav Celestin i Marija Malbaša, Zavičajna zbirka Essekiana pohranila je brojne raritetne primjerke od samih početaka osječkoga tiskarstva. Tako je unutar zavičajne zbirke Essekiane posebno zanimljiva Divaldiana, odnosno izdanja tiskana u Divaltovoj tiskari – prvoj osječkoj svjetovnoj tiskari, koja je djelovala od 1775. do 1857. godine. U Zavičajnoj zbirci Essekiani svoje su mjesto pronašli brojni primjerci koji se ne mogu vidjeti ni na jednome drugome mjestu, kao i oni primjerci čiju vrijednost dodatno povećavaju ex librisi, oznake poznatih Osječana, osječkih obitelji, prethodnih vlasnika. Zavičajna zbirka Essekiana ima iznimnu kulturno-povijesnu važnost za grad Osijek i za širi prostor. Ta je knjižnična građa zbog svoje starosti, zavičajne vrijednosti i

jedinstvenosti ujedno i muzejska građa koja zaslužuje svoje mjesto u Muzeju te, postaje ravnopravan sudionik muzejskih izložbi i muzejskih kataloga.

**Sani Sardelić, kustosica
Gradski muzej Korčula**

Memorijalna zbirka Petra Šegedina u osnutku: književnik u muzeju

Osnivač Gradskog muzeja Korčula – Grad Korčula, potaknuo je 2007. godine osnivanje Memorijalne zbirke Petra Šegedina. Neposredan povod bila je manifestacija *Dani Petra Šegedina*, koja se u organizaciji Grada Korčule, Leksikografskog zavoda *Miroslav Krleža* i HAZU od 2005. godine bijenalno održava na Korčuli. Od tada Gradski muzej Korčula počinje sustavno prikupljati književna djela Petra Šegedina, kao i ostalu srodnu građu. U prikupljanju knjiga vrlo se važnom pokazala dobra suradnja s antikvarijatima na području cijele Hrvatske. Budući da su upravo knjige najzastupljeniji muzejski predmeti te zbirke (u osnutku), otvorila su se brojna pitanja o načinu prezentacije i komunikacije. Uzevši u obzir relativnu nedostupnost djela Petra Šegedina, bar prema neformalnim istraživanjima iz vremena osnutka zbirke, posjetiteljima je omogućen pristup knjigama, odnosno prostor i vrijeme za čitanje. Iz istog je razloga odlučeno da će se prikupljati svi raspoloživi primjerci pojedinoga književnog djela. Značajna je i muzejsko-pedagoška aktivnost zbirke, koja se ostvaruje sa svim školama na području Korčule radi približavanja autorova djela najmlađim čitateljima. Gradski muzej Korčula, uz Ogranak Matice hrvatske Korčula, predložio je preimenovanje Srednje škole Korčula u Srednju školu Petra Šegedina. Aktivnosti Zbirke posebno su vidljive tijekom priprema i

za vrijeme trajanja manifestacije *Dani Petra Šegedina*, a očituju se i u pružanju potrebnih informacija istraživačima književnikova djela, osobito onih koje se odnose na sloj nematerijalne baštine korčulanskog sela Žrnova, književnikova rodnog mjesta, te ujedno mjesta radnje *Djece božje* (MH, 1946.). Unatoč svemu tome, ipak je najvredniji doprinos Zbirke poticaj na čitanje u neposrednom kontaktu čitatelja s piščevim književnim djelom.

**Andrea Matoković, kustosica
Muzej otoka Brača, Škrip**

Ostavština Đure Nazora u Muzeju otoka Brača u Škripu

Tijekom popisivanja knjižne građe koja se čuva u Muzeju otoka Brača u Škripu pokazalo se da se ona može podijeliti u nekoliko tematskih cjelina koje je prikupio Đuro Nazor, i to na Zbirku Vladimira Nazora, Bračku bibliografsku zbirku i Građu za monografije. Kako je riječ o relativno nepoznatoj knjižnoj građi koja do sada nije istraživana, kustosica je odabrala Bračku bibliografsku zbirku kao temu svoga diplomskog rada na izvanrednom studiju knjižničarstva. Primarni cilj rada bio je olakšati postupak inventarizacije građe i omogućiti njezinu aktualizaciju. Uz istraživanje puta knjižne građe od piščeve ideje, preko ostvarenja do preuzimanja uloge muzejskog predmeta, autorica je u radu ujedno nastojala osvjetliti lik Đure Nazora, začetnika zbirke, te otkriti svrhu njegova skupljačkog djelovanja. Bračka bibliografska zbirka obuhvaća djela pisaca koji su bili rodnom Bračani ili su na neki drugi način bili povezani s Bračom, te rukopisnu i tiskanu građu o tom najvećem dalmatinskom otoku. Poštujući autorov izvorni koncept zbirke sadržan u njegovim rukopisnim katalozima, u radu su analizirani forma i sadržaj bibliografskih jedinica pronađenih u muzejskom fundusu. Knjižnu građu autorica je nastojala obraditi s obzirom na povijesni kontekst, te tako omogućiti njezinu buduću kvalitetnu prezentaciju i popularizaciju zaboravljenih bračkih autora. Spomenutoj zbirci Đuro Nazor je pridružio Građu za biografiju, podijeljenu

u šest skupina (I. pisci; II. slikari; III. kipari i graditelji; IV. glazbenici; V. pjevači; VI. glumci), sastavljenu od rukopisnih bilježaka Đure Nazora, pisama s relevantnim podacima, fotografija i novinskih isječaka. Posebnu cjelinu čini hemeroteka posvećena Vladimiru Nazoru, stričeviću Đure Nazora.

prof. dr. sc. Daniela Živković
docentica, knjižničarska savjetnica
Katedra za bibliotekarstvo / Odsjek
za informacijske znanosti, Filozofski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Marko Tot, znanstveni novak
Katedra za bibliotekarstvo / Odsjek
za informacijske znanosti, Filozofski
fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Breza Šalamon-Cindori,
dipl. knjižničarka
Nacionalna i sveučilišna knjižnica,
Zagreb

Elektronička knjiga u muzeju

Internet i World Wide Web omogućio je knjižnicama, arhivima i muzejima da približe svoje zbirke korisnicima. Mrežne stranice arhiva, knjižnica i muzeja virtualan su prostor tih institucija u koji korisnici zalaze i pregledavaju ponuđene sadržaje. Muzeji u svojim zbirkama posjeduju i zbirke knjiga. Te se zbirke od muzeja do muzeja razlikuju veličinom. U današnje vrijeme koegzistira više oblika knjige, pa se nameće pitanje koji su oblici knjige zastupljeni u muzejima i u kojem opsegu te nude li muzeji na svojim mrežnim stranicama elektroničke knjige. Cilj je ovog rada prikazati zastupljenost elektroničke knjige u muzejima u Hrvatskoj. U radu se istražuje posjeduju li muzeji elektroničke knjige i na koji ih način nabavljaju. Posebna je pozornost pridana digitalizaciji kao postupku nastanka elektroničke knjige u muzejima u Hrvatskoj i inozemstvu. Nadalje, na primjerima suradnje europskih ustanova pokazano je na koji je način, u digitalnom okruženju, moguće povećati dostupnost raznolike

i bogate knjižne baštine, a ujedno učinkovito prenijeti njezine umjetničke vrijednosti te kvalitetnom promidžbom pridonijeti njezinoj uporabi, ali i trajnome i cjelovitom očuvanju.

**Zdenka Stupić, knjižničarka
Gradska knjižnica i čitaonica Ivana
Belostenca, Ozalj**

**Primjer dobre suradnje
Gradske knjižnice i Muzeja
– digitalizacija Gasophylaciuma,
tronarječnog rječnika Ivana
Belostenca, tiskanoga u
Zagrebu 1740.**

Gasophylacium, kapitalno djelo hrvatske leksikografske baštine, vrijedan je predmet muzejske zbirke Zavičajnog muzeja Ozalj. Primjerak što ga je 1971. godine za Muzej otkupio ondašnji kustos prof. Martin Vajdić u Antikvarijatu Matice hrvatske ima male nedostatke koje ga čine posebnim. Baš to i takvo djelo željeli smo prijaviti Ministarstvu kulture Republike Hrvatske za dobivanje potpore u sklopu programa digitalizacije. Dakle, vrijedan primjerak knjige, kulturnoga dobra, vlasništvo je Zavičajnog muzeja Ozalj, a program digitalizacije ostvarila je Gradska knjižnica i čitaonica koja nosi ime autora – opata, pavlina, prvog priora pavlinskoga samostana u Sveticama, jezikoslovca, leksikografa i književnika, pripadnika Ozaljskoga jezično-književnog kruga XVII. stoljeća Ivana Belostenca.

Projekt digitalizacije ugovoren je s CENTID-om iz Zagreba (Centrom za nove tehnologije i informacijsko društvo), predsjednik kojega je Renato Barišić, trening menadžer KING-ICT-a Zagreb. Vrhunskom su tehnologijom skenirane 1 473 stranice, napravljen je elektronički popis 37 812 pojmova, jedinstveno je označen svaki pojam te svaka stranica, uspostavljena je izravna veza svakog pojma prema jedinstveno

označenoj svakoj digitaliziranoj stranici na kojoj se taj pojam nalazi u rječniku, uspostavljena je izravna veza svake jedinstveno označene digitalizirane stranice prema svim pojmovima koji se na njoj nalaze, a sve je snimljeno na dva različita medija:

1. HDD WD800JD, 80 GB SATA, s/n: WMAM9Z717151-1HDD,
2. DVD imation 4, 7 GB, 4 medija – 1 komplet.

Jedan primjerak obaju medija predan je Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, voditeljici projekta digitalizacije kulturne baštine Dunji Seiter-Šverko, danas v.d. ravnateljici NSK, koja je predložila prezentaciju projekta na znanstvenom skupu.

Projekt je započeo 2008. godine i završen 2010. Za nekoliko dana bit će dostupan na www.knib.hr

**Jasna Jakšić, kustosica,
dipl. knjižničarka
Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb**

Digitizing Ideas: dostupnost knjiga umjetnika, umjetničkih časopisa i arhiva u digitalnom obliku

Projekt *Digitalizacija ideja: arhivi neoavangardnih i konceptualnih umjetničkih praksi*, čiji je nositelj Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu, a partnerske institucije Moderna galerija u Ljubljani, Muzej moderne umjetnosti u Varšavi i Muzej savremene umjetnosti Vojvodine u Novom Sadu, usmjeren je na dostupnost tiskane i arhivske građe iz 1960-ih i 1970-ih godina u digitalnom obliku. Naime, publikacije poput knjiga umjetnika i umjetničkih časopisa, nerijetko *samizdati*, u vrijeme svog nastanka cirkulirale su unutar nevelikog kruga znalaca, a njihova je distribucija bila neformalna i jednostavna. Taj oblik produkcije i distribucije izravno se veže na nasljeđe povijesne avangarde. Kanonizacijom praksi koje su težile demistifikaciji umjetničkog predmeta, te publikacije postaju izložci, a dostupnost sadržaja knjiga i časopisa zaustavlja se na naslovnim stranicama.

Upravo digitalizacija umjetničkih publikacija i arhivske građe, preciznije, umjetničke dokumentacije, omogućuje širu dostupnost i razumljivost publici koja je izvan uskih stručnih krugova. Digitalnim preslikom, na štetu autentičnosti krhkoga, papirnog objekta, korisniku se nudi pristup sadržaju i samome umjetničkom radu. Digitalizirana se građa, ovisno o politici muzeja i dopuštenju autora, prikazuje na

računalnim zaslonima unutar institucije ili na internetskom portalu.

Fokusiranjem na razdoblje neoavangade i konceptualne umjetnosti, digitalizacijom te vrste građe nastoje se dograditi onodobne težnje za izlaskom umjetnosti izvan posvećenog prostora muzeja i galerija te naglasak staviti upravo na prijenos sadržaja i poruke, zbog čega navedena umjetnička razdoblja preferiraju upravo u ono vrijeme nekonvencionalne medije. Osim toga, riječ je o građi koja se lako distribuirala unutar neformalnih krugova, i time je vrlo brzo nailazila na recepciju i odgovore izvan matične sredine. Na kraju, kratki osvrti u radu posvećeni su prezentaciji digitaliziranih verzija časopisa *Gorgona*, *Bit International* i *Maj 75*, koji će biti dostupni na portalu projekta *Digitizing Ideas*.

**mr. sc. Vedrana Juričić, knjižničarska
savjetnica
Knjižnica Hrvatske akademije znanosti
i umjetnosti, Zagreb**

**Kristijan Crnković
ArhivPRO, Koprivnica**

U potrazi za baštinom – polazna stanica Digitalna zbirka HAZU

HAZU i tvrtka ArhivPRO zajednički razvijaju digitalni repozitorij u kojemu se okuplja tiskana i rukopisna građa trenutačno iz fondova četiriju Akademijinih jedinica: Arhiva za likovnu umjetnost, Knjižnice te Odsjeka za povijest hrvatske glazbe i Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta. Digitalizirane su knjige, časopisi, kazališne cedulje, katalozi likovnih izložbi, rukopisna istraživačka dokumentacija te mikrofilmovi, te su, kad god je bilo moguće, optički pretvoreni u pretražive tekstualne izvore. Dok u analognom svijetu ta građa čini zasebne zbirke (djelomično čak iz muzejskih zbirki, npr. kazališne cedulje iz fonda Muzeja grada Zagreba), u digitalnom repozitoriju međusobno je povezana i dostupna putem jedinstvenog modula pretraživanja potpunog teksta ili metapodataka, i to na razini čitavog repozitorija ili njegovih sadržajnih cjelina. Usto, ovaj sustav digitalnog repozitorija omogućuje povezivanje vlastitih digitaliziranih sadržaja s izvorima drugih repozitorija, portala te uopće internetskih sadržaja.

Iskorak prema povezivanju s drugim baštinskim izvorima pokazan je na primjeru digitalizirane muzejske i arhivske rukopisne i tiskane građe u fondovima MDC-a, Školskog muzeja,

Državnog arhiva Varaždin itd. Akademijin repozitorij razvija se sukladno potrebama matične institucije čijim je jedinicama povjerena uloga istraživanja i očuvanja baštinskih resursa. Takve su, primjerice, istraživačke jedinice s muzejskom, knjižničnom i arhivskom građom, Knjižnica i Arhiv, muzejsko-galerijske jedinice poput Gliptoteke, Kabineta grafike, Strossmayerove galerije, Muzeja arhitekture, Arboretuma Trsteno. U tom je smislu za prihvat različite građe, među kojom je trenutačno najzastupljenija tiskana i rukopisna građa te može poslužiti kao predložak muzejskim zbirkama toga tipa.

Ismena Meić, dipl. knjižničarka
Knjižnice grada Zagreba – Gradska knjižnica

Željko Vegh, knjižničar savjetnik
Knjižnice grada Zagreba – Gradska knjižnica

Virtualna izložba Zagrebačke tiskare 17. i 18. stoljeća

Gradska knjižnica u Zagrebu ima više zbirki, a jedna je od njih Zbirka rijetkih knjiga i rukopisa – 3 791 knjiga i 474 rukopisa. Temelj fonda čine hrvatske knjige tiskane prije 1850. godine. Dio tih knjiga tiskan je u zagrebačkim tiskarama. Prije tri godine Knjižnice grada Zagreba pokrenule su projekt *Digitalizirana zagrebačka baština*, a u tom projektu digitalizirane su i neke knjige iz navedene zbirke, do sada petnaest njih. Istodobno su Knjižnice grada Zagreba započele projekt *Virtualne izložbe*, a do sada su ostvarene dvije takve izložbe: *Zagreb na pragu modernog doba* i *Zagrebačke tiskare 17. i 18. stoljeća*.

Virtualnom izložbom *Zagrebačke tiskare 17. i 18. stoljeća* tematiziraju se knjige iz Zbirke rijetkih knjiga i rukopisa, knjige tiskane u zagrebačkim tiskarama – knjige i njihovi autori stavljaju se u kontekst povijesti zagrebačkog tiskarstva i tako čine zanimljivima širem čitateljstvu. U oblikovanju virtualne izložbe nisu upotrijebljene samo digitalizirane knjige, nego i skenirane naslovne stranice drugih knjiga tiskanih u zagrebačkim tiskarama (a koje do sada nisu digitalizirane) iz Zbirke rijetkih knjiga i rukopisa, linkovi na internetske stranice koje sadržavaju podatke o zagrebačkim tiskarima i tiskarama te

knjigama koje su tiskali. Zainteresiranog čitatelja kroz izložbu vodi popratni tekst o zagrebačkim tiskarama, koji kronološki prati razvoj zagrebačkog tiskarstva. Tako se čitatelj uz pomoć digitaliziranih knjiga uvodi u svijet zagrebačkih tiskara: Pavla Rittera Vitezovića, Jacoba Vjenceslava Heywela, Ivana Bartolomeja Pallasa, Ivana Krstitelja Weitza i isusovačke tiskare, Antuna Reineru, Ivana Tomaša Trattnera i Josipa Karla Kotschea. Postupkom digitalizacije knjiga ne postiže se samo njihova zaštita i lakša dostupnost čitateljstvu, nego se njima dokumentira povijesni prikaz zagrebačkih tiskara. Osim toga, zanimljivi podaci o životu i djelovanju zagrebačkih tiskara mogu potaknuti zanimanje i za knjige koje su tiskari tiskali – u izboru naslova, sadržaju knjiga i kvaliteti tiska ogledaju se i teškoće s kojima su se susretali onodobni zagrebački tiskari. Virtualnim izložbama Knjižnice grada Zagreba na suvremen način nastavljaju bogatu tradiciju tematskih izložaba knjiga, što su ih desetljećima imale, a i danas ih čuvaju u svojim prostorima.

ADRESAR SUDIONIKA

Prezime	Ime	Ustanova	Adresa	Tel., faks	E-mail
Batinčić	Štefka	Hrvatski školski muzej	Trg maršala Tita 4 10000 Zagreb	Tel. 01/4855-716 Faks 01/4855-825	sbatinic@hsmuzej.hr
Bošnjaković	Renata	Zavičajni muzej Našice	Pejačevićev trg 5 31500 Našice	Tel./faks 031/613-414	renata@zmn.hr
Crnković	Kristijan	ArhivPro	Podravska 11 48000 Koprivnica	Tel./faks 048/624-825 Mob. 098/9783-413	kristijan.crnkovic@arhivpro.hr
Čaleta	Darija	Hrvatski prirodoslovni muzej	Demetrova 1 i 3 10000 Zagreb	Tel. 01/4851-700 Faks 01/4851-642	darija.caleta@hpm.hr
Dujmović	Dubravka	Sveučilišna knjižnica u Splitu	Rudera Boškovića 31 21000 Split	Tel. 021/434 800 Faks 021/434 801	dubravka@svkst.hr
Duplancić	Arsen	Arheološki muzej Split	Zrinsko-Frankopanska 25 21000 Split	Tel. 021/329-340 Faks 021/329-360	arsen.duplancic@armus.hr

Franulić	Markita	Muzejski dokumentacijski centar	Ilica 44 / II. kat 10000 Zagreb	Tel. 01/4847-897 Faks 01/4847-913	mfranulic@mdc.hr
Hami	Slavko	Nacionalna i sveučilišna knjižnica	Hrvatske bratske zajednice 4, p.p. 550 10000 Zagreb	Tel. 01/6164-079	sharni@nsk.hr
Horić	Andrea	Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu	Trg maršala Tita 14/I 10000 Zagreb	Tel. 01/4564-306 01/4564-313	ahoric@pravo.hr
Ilić Olujić	Tamara	Grafička zbirka Nacionalne i sveučilišne knjižnice	Hrvatske bratske zajednice 4, p.p. 550 10000 Zagreb	Tel. 01/6164-088 Faks 01/6164-186	tilic-olujic@nsk.hr
Jakšić	Jasna	Muzej suvremene umjetnosti	Avenija Dubrovnik 17 10000 Zagreb	Tel. 01/6052-700 Faks 01/6052-798	jasna.jaksic@msu.hr
Jakšić	Nikola	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru	Ul. Mihovila Pavlinovića bb 23000 Zadar	Tel. 023/200-514	njaksic@unizd.hr
Jurčec Kos	Korajlika	Galerija Klovićevi dvori	Jezuitski trg 4 10000 Zagreb	Tel: 01/4851-926 Faks 01/4852-117	korajlika.jurcec.kos@galerijaklovic.hr
Juričić	Vedrana	Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti	Zrinski trg 11 10000 Zagreb	Tel. 01/4895-111 Faks 01/4819-979	vea@hazu.hr vedranaj@gmail.com

Kalanj	Kristina	Tehnički muzej	Savska cesta 18 10000 Zagreb	Tel. 01/4844-050 Faks 01/4843-568	kristina.kalanj@tehnicki-muzej.hr
Knežević	Ivana	Muzej Slavonije	Trg Svetog Trojstva 6 31000 Osijek	Tel.: 031/250-733 Faks 031/250-741	ivana.knezevic@mso.hr
Kočevar	Sanda	Gradski muzej Karlovac	Strossmayerov trg 7 47000 Karlovac	Tel. 047/615-980 Faks 047/615-981	sanda.kocevar@gmk.hr
Laszlo	Želimir	Muzejski dokumentacijski centar	Ilica 44 / II. kat 10000 Zagreb	Tel. 01/4847-073 Faks 01/4847-913	zlaszlo@mdc.hr
Lazar	Željka	Knjižnice Grada Zagreba, Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića	Preradovićeva 5 10000 Zagreb	Tel. 01/4810-704 Faks 01/4810-637	zejjka.lazar@kgz.hr
Manin	Branka	Hrvatski školski muzej	Trg maršala Tita 4 10000 Zagreb	Tel. 01/4855-716 Faks 01/4855-825	bmanin@hsmuzej.hr
Mataija	Tamara	Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja	Muzejski trg 1 51000 Rijeka	Tel./faks 051/213-578	tamara@ppmhp.hr
Matoković	Andrea	Muzej otoka Brača, Škrip	Trg sv. Petra 5 21423 Nerežišća	Tel. 021/637-092 Faks 021/637-093	andrea_matokovic@yahoo.com

Meić	Ismena	Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica	Starčevićev trg 6 10000 Zagreb	Tel. 01/4694-300 Faks 01/4572-089	ismena.meic@kgz.hr
Radić	Danka	Muzej grada Trogira	Gradska vrata 4 21220 Trogir	Tel. 021/881-406 Mob. 091/7913-878	dankaradic15@gmail.com
Radovanlija Mileusnić	Snježana	Muzejski dokumentacijski centar	Ilica 44 / II. kat 10000 Zagreb	Tel. 01/4847-897 Faks 01/4847-913	sradov@mdc.hr
Saračević-Würth	Ranka	Uprava za zaštitu kulturne baštine, Ministarstvo kulture RH	Runjaninova 2 10000 Zagreb	Tel. 01/4866-666 Faks 01/4866-680	ranka.saracevic-wurth@min-kulture.hr
Sardelić	Sani	Gradski muzej Korčula	Trg sv. Marka b.b. 20260 Korčula	Tel./faks 020/711-420	sani.sa27@gmail.com gradski.muzej.korcula1@du.t-com.hr
Stergar	Branka	Zavičajni muzej Ozalj	Ulica Zrinskih i Frankopana 2 47280 Ozalj	Tel./faks 047/732-271	muzoz@ka.t-com.hr
Stublić	Helena	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Odsjek za informacijske znanosti / Katedra za muzeologiju	Ivana Lučića 3 10000 Zagreb	Tel. 01/6002-348	hstublic@ffzg.hr

Stupić	Zdenka	Gradska knjižnica i čitaonica Ivana Belostenca	Kolodvorska 1a 47280 Ozalj	Tel./faks 047/732-167	knib@ka.t-com.hr
Šalamon-Cindori	Breza	Nacionalna i sveučilišna knjižnica	Hrvatske bratske zajednice 4, p.p. 550 10000 Zagreb	Tel. 01/6164-132	bsalamon-cindori@nsk.hr
Šamec Flaschar	Indira	Strossmayerova galerija starih majstora HAZU	Zrinski trg 11 10000 Zagreb	Tel. 01/4895-111 01/4895-117 Faks 01/4819-979	isamecflaschar@hazu.hr
Škrtić	Antonija	Gradski muzej Karlovac	Strossmayerov trg 7 47000 Karlovac	Tel. 047/615-980 Faks 047/615-981	antonija.druzak@gmk.hr
Tot	Marko	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Odsjek za informacijske znanosti / Katedra za bibliotekarstvo	Ivana Lučića 3 10000 Zagreb	Tel. 01/6002-352	mtot@ffzg.hr markotot@yahoo.com
Vegh	Željko	Knjižnice grada Zagreba - Gradska knjižnica	Starčevićev trg 6, 10000 Zagreb	Tel. 01/4694-300 Faks 01/4572-089	zejko.vegh@kgz.hr z.vegh@kgz.hr
Vinaj	Marina	Muzej Slavonije	Trg Svetog Trojstva 6 31000 Osijek	Tel.: 031/250-733 Faks 031/250-741	marina.vinaj@mso.hr mvinaj@gmail.com

Vinterhalter	Jadranka	Muzej suvremene umjetnosti	Avenija Dubrovnik 17, 10000 Zagreb	Tel. 01/6052-700 Faks 01/6052-798	jadranka.vinterhalter@msu.hr
Vladimir	Magić	Metropolitana – knjižnica Zagrebačke nadbiskupije	(NSK) Hrvatske bratske zajednice 4 10000 Zagreb	Tel. 01/4801-925 (HDA) 01/6164-111 (NSK) Faks 01/6164-186	vmagic@arhiv.hr
Vlašić Jurić	Vesna	Grafička zbirka Nacionalne i sveučilišne knjižnice	Hrvatske bratske zajednice 4, p.p. 550, 10000 Zagreb	Tel. 01/6164-088 Faks 01/6164-186	wlasic@nsk.hr
Vujić	Žarka	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Odsjek za informacijske znanosti / Katedra za muzeologiju	Ivana Lučića 3 10000 Zagreb	Tel. 01/6002-348	zvujic@ffzg.hr
Zdelar	Željka	Memorijalna zbirka Jozo Kijaković	Rokov perivoj 4 10000 Zagreb	Tel. 01/4824-858 Faks 01/4824-858	zejjka.zdelar@zg.t-com.hr
Živković	Daniela	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Odsjek za informacijske znanosti / Katedra za bibliotekarstvo	Ivana Lučića 3 10000 Zagreb	Tel. 01/6002-321	dzivkovi@ffzg.hr

Izdavač

Muzejski dokumentacijski centar

Ilica 44, 10000 Zagreb

tel: +385 (01) 48 47 897

faks: +385 (01) 48 47 913

info@mdc.hr

www.mdc.hr

Za izdavača

Višnja Zgaga

Urednica

Snježana Radovanlija Mileusnić

Pomoćnica urednice

Tea Rihtar

Lektorica

Zlata Babić

Korektura

Tea Rihtar

Omot

Redesign

Priprema i tisak

Sveučilišna tiskara d.o.o.

Naklada

300

ISBN 978-953-6664-24-5